

**5-6 Yaş Çocukların Problem Çözme Becerilerinde Anne-Baba Görüşlerinin
İncelenmesi¹**

Dr. S. Seda Bapoğlu Dümenci, MTA Kreş ve Anaokulu, seda.dumenci@mta.gov.tr ORCID: 0000-0003- 2878-1120

Arş. Gör. Emin Demir, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

emindemir033@gmail.com ORCID: 0000-0002-9438-2921

Öz

Okul öncesi eğitim, üst düzey düşünme becerilerinin yoğun olarak geliştiği bir dönemdir. Sosyal gelişim ile bilişsel becerilerin karşılıklı etkileşim halinde olduğu bu dönemde, çocukların karşılaştıkları sorunları çözebilme becerileri, problemleri bir durumla uğraşırken, alternatif cevap ararken bilinçli ve uğraş verici bir aktivitedir. Sorunla başa çıkarken üretilen çözüm yollarına alternatif bulma ve bu çözümler içerisinde etkin olanın seçebilme becerisidir. Böylesine önemli kazanımlar olduğu bir dönemde, problem çözme becerilerinin kazandırılması sadece eğitim programının sorumluluğunda olmayıp aile üzerinde de büyük bir sorumluluk yaratmaktadır. Araştırmada problem çözme becerileri yüksek olan çocukların problem çözme sürecine ilişkin anne-baba görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel verilerin bir arada kullanıldığı karma yöntem seçilmiştir. Nicel verilerin toplanmasında Oğuz ve Köksal Akyol (2015) tarafından geliştirilen "Problem Çözme Becerileri Ölçeği" (PÇBÖ) kullanılırken, nitel verilerin toplanmasında ise araştırmacılar tarafından geliştirilen anne-baba görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmada, kamukurumkreşinde 2017-2018 eğitimveöğretim yılında, eğitim almakta olan 5-6 yaş grubuna sahip 26 çocuğa "Problem Çözme Becerileri Ölçeği" (PÇBÖ) uygulanmış ve 18 puanın üstünde alan 14 çocuktan çalışmaya dâhil olmayı kabul eden 11 çocuğun annesi/babasıyla görüşme yapılmıştır. Nitel verilerin analizi için MAXQDA12 nitel veri analiz paket programından destek alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler uygun istatistik yöntemleri ile analiz edilmiştir. Problem çözme becerileri yüksek olan çocukların anne-babalarıyla yapılan görüşmeler sonucunda, günlük hayatta karşılaşılabilecekleri problem durumlarının çözümlenmesinde çocukların anne-babaları tarafından yönlendirildiği, takdir edildiği, cesaretlendirildiği ve çocuklara pekiştireç sağladıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Problem çözme, anne-baba, görüş

Abstract

Pre-school education is a period of high-level thinking skills. In this period when social development and cognitive skills are in interaction, children's ability to solve problems they face, it is a conscious and challenging activity when looking for an alternative answer while dealing with a problematic situation. It is the ability to find an alternative to the solutions produced when coping with the problem and to choose the most effective one among these solutions. At a time of such significant gains, problem-solving skills are not only the responsibility of the education program, but also create a great responsibility for the family. The research aims to examine family opinions about problem-solving processes of children with high problem-solving skills. In the study, a mixed method that quantitative and qualitative data are used together is chosen. While Problem Solving Skills Scale (PSSS) improved by Oğuz and Köksal Akyol (2015) is used to collect quantitative data, parents interview forms suggested by researchers are applied for collecting qualitative data. In the research, the Problem Solving Skills Scale (PSSS) is applied to 26 children at 5-6 years age group who have been educated in a public institution nursery in the 2017- 2018 academic year, and the parents of 11 children who are among 14 children who have got a grade above 18 in the result of the Problem Solving Skills Scale are agreed to be interviewed. For the analysis of qualitative data, support from the MAXQDA12 qualitative data analysis package software is received. Results obtained at the end of the research are analysed by appropriate statical methods. As a result of the interviews conducted with the parents of children with high problem-solving skills, it is seen that children are directed, appreciated, encouraged and provided reinforcers by their parents in the analysis of problems children might face in their daily life.

Keywords: Problem solving, parent, opinion

*Bu çalışma 22-24 Ekim 2018 tarihinde düzenlenen 4. Uluslararası Çocuk Gelişimi Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulan araştırmanın genişletilmiş halidir.

Giriş

Problem kelimesi Fransızcadan dilimize alıntı yapıp kökeni Latin diline dayanmaktadır. Öne atılma ve ortaya bir soru atma anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu (2018) sözlüğünde ise “sorun” olarak tanımlanmıştır. Çözüm ise “belirli bir soruya verilen belirli bir cevap” olarak tanımlanmaktadır. Bir durumun olumsuz sonuçlarını ortadan kaldıran veya azaltan ve olumlu olanları en üst düzeye çıkararak sorunlu duruma verilen cevap olarak tanımlanabilir (D’Zurilla ve ark., 2004). Alanyazında problem çözme becerileri ile ilgili tanımlara bakıldığında ise; Mayer, (1977) problem çözme becerilerini “hedef ve engeller arasındaki çözüm becerileri” olarak tanımlamıştır. Heppner ve Krouskopf (1987) ise “bilişsel ve davranışsal süreçlerin örüntüleri” olarak ifade etmiştir. Siegler (1996) ise “olumlu geridönütelde edildiği stratejiler bütünü” olarak vurgulamıştır. Problem çözme ve bilişsel gelişim ile ilgili tanımların yanı sıra günlük yaşam becerileri ile ilişkilendirilen tanımlar da mevcuttur. Üstün ve Bozkurt (2003) kişilik özellikleri gibi güdüsel yapıya sahip olma durumu olarak ifade ederken, Kelleci ve Gölbaşı (2004) ise günlük yaşam becerilerinde karşılaşılan durumlara alternatif çözüm önerileri ve bilinçli, rasyonel ve çaba sarf eden bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Problem çözme becerileri üst düzey düşünme becerileri arasında yer alıp, karmaşık bir süreç olduğu için çeşitli aşamalardan oluşmaktadır. Bu aşamalar yıllar içinde güncellenmiş ve geliştirilmiş olmasına karşın John Dewey tarafından 1910 yılında geliştirilen model, problem çözmenin temelini oluşturmaktadır (Akt; Sungur, 1992). Polya (1945) ise problem çözme basamaklarını; problemi anlama, çözüm için plan yapma, planı uygulama ve sonuçları değerlendirme olarak dört aşamada toplamıştır. Aşamalı bir yapıya sahip olan problem çözme becerilerinin gelişmesi için eğitimin ilk kademesi olan okul öncesi eğitim döneminde yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır (Shure ve Spivack 1982; Azmitia, 1988; Youngstrom ve ark., 2000). Eğitim hizmetlerindeki temel amaçlardan birisinin çocuklara hayat boyu veya akademik anlamda karşılaştıkları problemleri çözebilme becerilerini geliştirmektir (Gagne, 1985). Erken çocukluk dönemi, çocukların okul ve yaşam başarısı için gerekli olan sosyal-duygusal ve davranışsal becerilerin (örneğin sosyal problem çözme gibi) kazanıldığı önemli bir gelişim dönemidir (McCabe ve Altamura, 2011). Bu dönemde çocuklar, yeni karşılaştıkları problemlere karşı geliştirdikleri stratejileri keşfederken bilişsel yeteneklerini de kullanırlar. Başa çıkma yolunu bulabilmek için geliştirdiği ve ürettiği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir süreç olan problem çözme becerileri bilişsel süreç becerileri ile yakından ilişkilidir (D’Zurilla ve Nezu, 1990). Eğitimin ilk kademesi olan okul öncesi eğitim döneminde kullanılması önemli bir adımdır. Bu becerilerinin gelişmesi için bu dönemde gelişimsel ödevlerinin de içinde yer aldığı, yaparak yaşayarak öğrenme ortamları büyük önem taşır (Berk, 2009). Aynı zamanda okul öncesi eğitim ortamı ve öğrenme merkezlerinde yaratıcı problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gerektiği ifadesi yer almaktadır (Meb, 2013). Problem çözme becerileri için sistematik bir süreç gerekmektedir. Bu sürecin geliştirilmesi için problem çözme konusundaki olumlu tutum ve alışkanlıkların kalıcı hale gelmesinde ebeveyn tutumu önem arz etmektedir. Ebeveynlerin bağımsız düşünceyi teşvik etme konusundaki yorumları ve çocukların düşünme becerilerini kullanmaları arasında ilişki bulunmaktadır (Lundy ve Fyfe, 2016). Sosyal problem çözme teorisinde bahsedildiği üzere pozitif yönelime (problemlerin normal olduğu ve çözümünde başa çıkmanın uygun bir yolu olduğu ve başaracağı inancı) sahip olan ebeveynlerin yetiştirdiği çocukların da problem çözebilen, sorunlardan kaçmak yerine çözüm üretebilen ve duygularını kontrol edebilen bireyler olduğu düşünülmektedir (D’Zurilla ve Chang, 1995). Aile tutumlarının çocukların problemlere yapıcı davranış üretmesi ile ilişkili olduğu tam tersi olma durumunda ise aile ile olumsuz etkileşim ve çatışma içerisinde olan çocukların ise yıkıcı bir şekilde problemleri çözme davranışı içerisinde girdikleri sonucuna ulaşmışlardır (Rueter ve Conger, 1995). Çatışmalara sebep olma, pazarlık yapma ve problem çözme yeteneği aile işleyişinin ve ebeveyn-çocuk iletişiminin önemli bir boyutudur (Van Doorn ve ark., 2007). Ana baba tutumlarının çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi üzerinde etkili olduğu, ailelerin demokratik davranma düzeyi arttıkça

çocukların psikososyal temelli problemçözme becerisi puan ortalamasının yükseldiği tam tersi olma durumunda ise aile içi geçimsizlik ile çocukların psikososyal temelli problem çözme becerisi arasında da ters orantı olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Arı ve Şahin-Seçer, 2003). Problem çözme becerisinin değiştirilebilen bir davranış olduğu ve bilişsel ve davranışsal yaklaşımları birleştiren stratejilerin başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğu görülmüştür (Semeniuk ve ark., 2010). Bilişsel ve duyuşsal kazanımların yoğun olarak kazanıldığı erken çocukluk döneminde, problem çözme becerilerinin kazandırılması sadece eğitim programının sorumluluğunda olmayıp anne-baba üzerinde de büyük bir sorumluluk vermektedir. Bu amaçtan yola çıkarak okul öncesi dönemde eğitim almakta olan çocukların problem çözme becerilerinin belirlenmesi ve yüksek olan çocukların da problem çözme sürecine ilişkin anne-baba görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu-evren örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizlerine dair bilgi verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmalarda, nicel ve nitel yöntemleri bir arada kullanmak, araştırmanın problemini nicel veya nitel yöntemi tek başına kullanarak anlamaktan daha iyi anlama fırsatı sağlamaktadır (Creswell ve ark., 2006). Tarama yönteminde gerçekleşen nicel verilerin toplanmasının ardından nitel verilerin elde edilmesi için görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniğinde araştırmacı, görüşme yapılan kişinin bakış açısını anlamaya ve olaylara bu bakış açısından bakmaya çalışarak konunun özelliğine bağlı olarak yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir (Smith ve Eatough, 2007).

Çalışma Grubu-Evren Örneklem

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında kamu kurum kreşine devam 5–6 yaş grubunda bulunan 26 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada karma yöntem iç içe desen türü kullanılmıştır. İç içe desen türünde, var olan veri türü başka veri türünün içerisinde yer almaktadır (Creswell ve ark., 2003). Problem çözme becerileri ölçeği 18 sorudan oluşmaktadır. Her soruya en az bir kez doğru cevap veren veya farklı sorulara birden farklı cevap vererek 18 puana ulaşan 14 çocuğun anne/babalarıyla problem çözme becerileri hakkında görüşülmüştür. Görüşme sonucunda araştırmaya katılmayı kabul eden 11 anne/baba araştırmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel boyutunda verilerin toplanmasında Oğuz ve Köksal Akyol (2015) tarafından geliştirilen “Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ)” çocuklara uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutlarında ise araştırmacılar tarafından geliştirilen çocuklarının problem çözme becerilerini açıklayan yarı yapılandırılmış anne-baba görüşme formu kullanılmıştır.

Problem Çözme Becerisi Ölçeği(PÇBÖ)

Problem Çözme Becerisi Ölçeği 18 maddeden ve tek alt boyuttan oluşan bir ölçektir. PÇBÖ beşli likert tipi bir ölçektir. PÇBÖ’de her bir problem durumuna üretilen çözüm için “0-4” arası puan alınmaktadır. PÇBÖ’de hiç çözüm önerisi yok ise “0” puan, tek öneri var ise “1” puan, iki öneri var ise “2” puan, üç öneri var ise “3” puan,

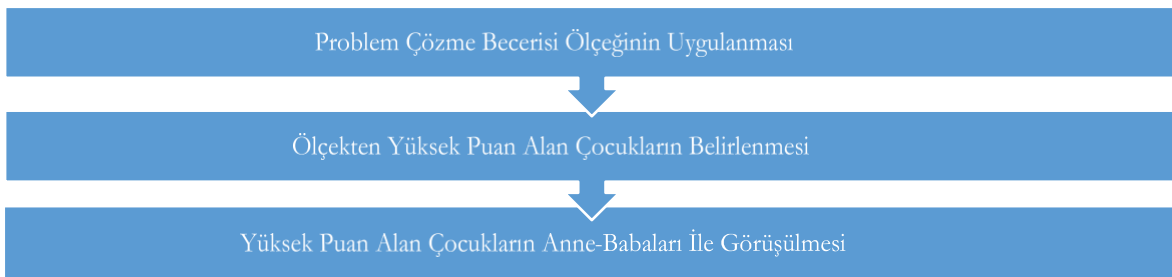
üçten fazla öneri var ise “4” puan verilmektedir. Çocuğun problem durumuna ilişkin ürettiği çözümlerden puan alabilmesi için her bir çözümün bir diğer çözümden farklı olması gerekmektedir. Uygulamada çocuk, verdiği bir çözüm önerisini tekrarlayabilmektedir. Tekrarlanan çözüm önerilerine puan verilmemiştir. PÇBÖ’den alınacak puan aralığı 0-72’dir. PÇBÖ’de puan arttıkça çocukların problem çözme becerisi yükselmektedir. Ölçek uygulanırken çocuklara problem durumlarına ait görseller gösterilir. 18 problem durumu için çocuğun verdiği öneri sayısı ölçeğe işaretlenir. Toplam puanın hesaplanmasında her bir durum için verilen öneri sayısı toplanır. Oğuz ve Köksal Akyol (2015) tarafından yapılan geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar, ölçeğin çocukların problem çözme becerilerini ölçmek için uygun olduğunu göstermiştir.

Görüşme Formu

Araştırmacılar tarafından 5-6 yaş çocukların problem çözme becerilerinde anne-baba görüşlerinin incelenmesi amacıyla görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde katılımcılara ait cinsiyet, yaş, öğrenim düzeyi, çocuk sayısı gibi bilgileri içeren kişisel bilgiler yer almaktadır. Formun ikinci kısmında ise Problem Çözme Becerisi Ölçeği’nde yer alan problem durumları gruplandırılarak (problem durumlarının tanımlanması, çözüm önerileri, tepkileri, sosyal duygusal problemler vb.), bu gruplara yönelik açık uçlu sorular yer almaktadır.

Verilerin Toplama Süreci

Çalışmanın öncesinde anne-babalara aydınlatılmış onam formu sunulmuştur. Formun incelenmesinden sonra çocuklarının çalışmaya dâhil edilmesini onaylanan anne-babaların çocuklarıyla çalışılmıştır. “Problem Çözme Becerisi Ölçeği” uygulandıktan sonra yüksek puan alan çocukların anne-babalarıyla görüşülmüştür. Çalışmanın içeriğine dair bilgi verilmiştir. Görüşme sırasında hiçbir neden göstermeksizin çalışmadan ayrılacakları belirtilmiştir.

Şekil 1. Veri Toplama Sürecine Ait İş Akışı

Verilerin Analizi

Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) uygulanması sonrasında alınan toplam puanlar hesaplanmıştır. Alınan toplam puanlar aritmetik olarak sıralanmıştır. Toplam puanı 18 puanın üstünde olan 14 çocuk belirlendikten sonra çalışmaya dâhil olmayı kabul eden 11 çocuğun anne- babaları ile yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından değiştirilmeden metin haline getirilmiştir. Metin haline getirilen verilerin içerik analizi yapılmıştır. Veriler, temalar ve kodlarla bir araya getirilip incelenmiştir. Nitel verilerin analizinde MAXQDA 12 analiz programından destek alınmıştır.

Bulgular ve Tartışma

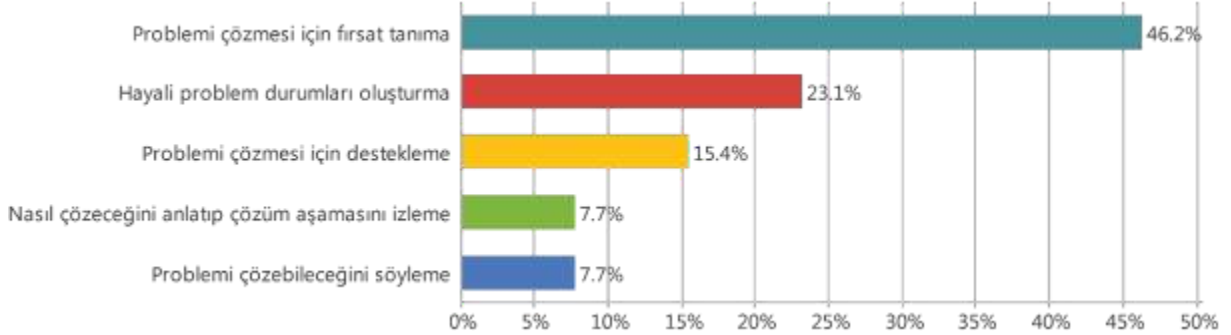
Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve tartışmaya yer verilmiştir.

Tablo 1. Anne-Babalara ait bilgiler

Kişi sayısı	
<u>Cinsiyet</u>	
Kadın	10
Erkek	1
<u>Eğitim durumu</u>	
Ön lisans	1
Lisans	5
Lisansüstü	5
<u>Medeni durum</u>	
Evli	11
<u>Cocuk Sayısı</u>	
Bir	7
İki	3
Üç	1
<u>Yaş</u>	
32	1
35	1
36	1
37	2
38	2
40	2
41	1
42	1

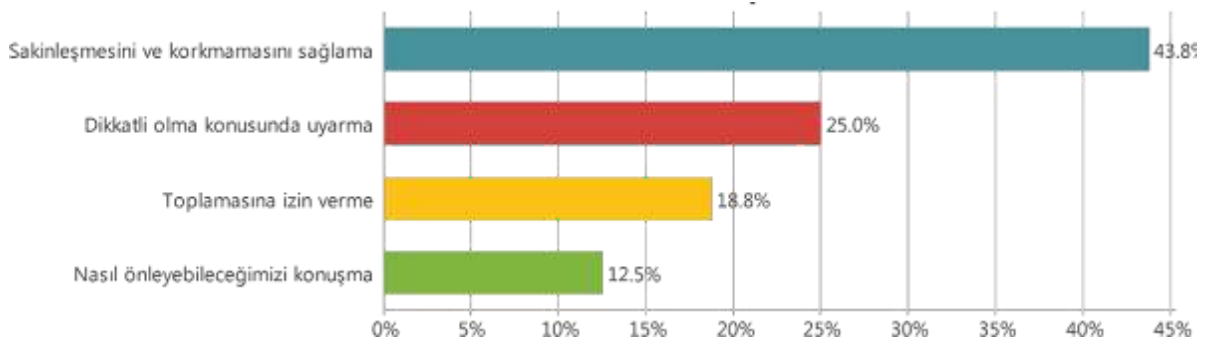
Tablo 1’de araştırmaya dâhil edilen katılımcıların bilgileri sunulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunda 10 anne 1 baba bulunmaktadır. Katılımcılar ön lisans ve üstü öğrenim düzeyindedir. Tamamı evli olan katılımcıların 7 tanesinin bir, 3 tanesinin iki ve 1 tanesinin üç çocuğu vardır. Katılımcılar yaşı 32–42 yaş arasında değişmektedir. Nitel verilerin analizi 4 tema etrafında yapılmıştır. Temaların oluşturulmasında “Problem Çözme Becerisi Ölçeği” içerisinde yer alan problem durumları baz alınmıştır. Bu bağlamda 4 tema belirlenmiştir. Bunlar;

- Çocukların problem çözme becerisini desteklemek için ailelerin sergilediği davranışlar
- Çocukların günlük yaşamda/özbakımda karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne- baba davranışları
- Sosyal gelişimde (arkadaşlık ilişkileri) karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne- baba davranışları
- Problem çözme durumundaki anne-baba tepkileridir.

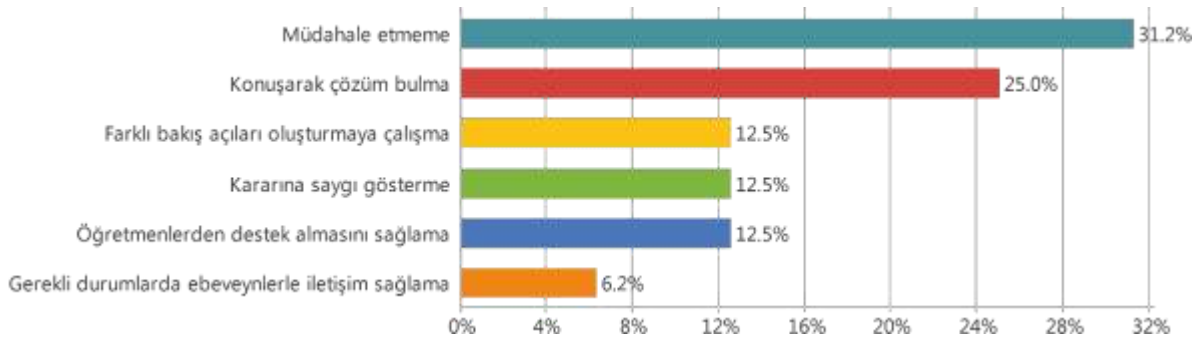
Şekil 2. Çocukların problem çözme becerisini desteklemek için ailelerin sergilediği davranışlar

Çocukların problem çözme becerisini desteklemek için ailelerin sergilediği davranışları temasında araştırmaya katılan anne-babalara “Çocuğunuzun problem çözme becerisini desteklemek için neler yaparsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan anne-babaların çocuklarının problem çözme becerisini desteklemek için sergilediği davranışlar Şekil 2’de gösterilmiştir. Anne-babaların % 42.6’sı var olan problem durumlarını çözmesi için fırsat tanıdığını, % 15.4’ü problemi çözmesi için desteklediğini, % 7.7’si nasıl çözeceğini anlatıp çözüm aşamasını izlediğini, % 7.7’si problemi çözebileceğini söylediğini belirtmiştir. Anne-babalar çocuklarının problem zor olsa bile kendisinin çözmesi için fırsat tanıdığını belirtmiştir. V5 kodlu katılımcı “Genelde kendi işini kendi yapmaya çalışır. Kardeşini kıskandığında bizim yapmamızı ister. Günlük hayatta zor da olsa kendi yapar” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca V8 kodlu katılımcı “Sorun olduğu zaman onun anlayabileceği dilde anlatırım. Sonrasında problemi çözmesi için uygun yolu anlatırım. Ve anlattığım çözüm yolunu uygulamasını izlerim.” şeklinde ifade etmiştir. Bununla birlikte katılımcılar çocuklarının problem çözme becerilerini desteklemek için hayali problem durumları oluşturduğunu belirtmiştir. Çocukların farklı şekilde düşünmeleri, problemleri farklı şekilde çözmelerine imkân sağlayabilmektedir. Okul öncesi çocuklar için hazırlanan alternatif düşünme stratejilerini destekleme programı ile çocukların sosyal çatışmalarda uygun problem çözme becerileri geliştirebildikleri sonucuna ulaşmışlardır (Bierman ve ark., 2008). Problem çözme becerilerinin desteklendiğinde geliştirilebildiği bu sebepten dolayı ailelerin %46.2’sinin çocuklarına problem çözmeleri için fırsat oluşturmaları ile çocukların problem çözme becerilerinin geliştirilebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir araştırmada bebeklik döneminde ve erken çocukluk döneminde, ebeveyn desteği, çocuğun, bu gelişimsel rotayı yönlendirmek için gelen tutarlı tepkiyle davranışı düzenlemesini öğrenmesini sağladığını ifade etmiştir (Landry, Smith ve Swank, 2006).

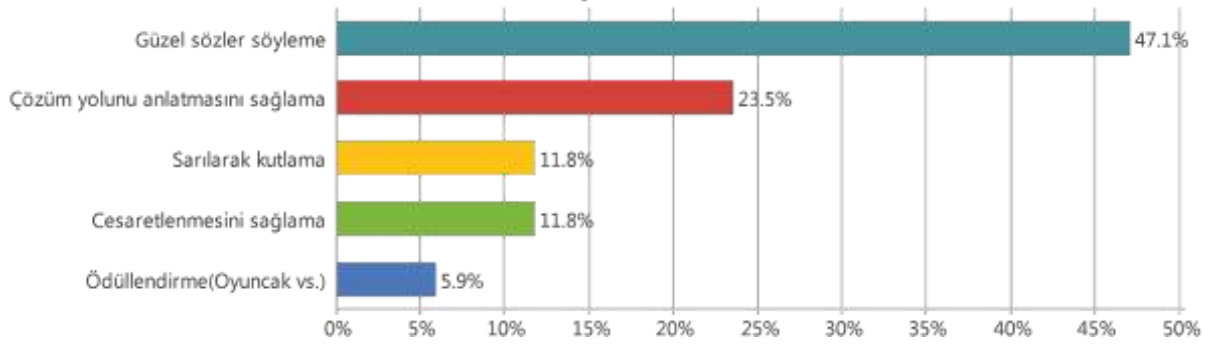

Şekil3.Çocukların günlük yaşamda/özbakımda karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne-baba davranışları

Çocukların günlük yaşamda/özbakımda karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne-baba davranışları temasında araştırmaya katılan anne-babalara “Çocuğunuzun günlük yaşamda/özbakımda problem yaşadığında (kıyafetine bir şey döküldüğünde ne yaparsın, kıyafetin yırtıldığından vb.) tutumunuz ne olur?” sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların % 43.89’u sakinleşmesini ve korkmamasını sağlama, % 25’i dikkatli olma konusunda uyarma, % 18.8’i kendisinin toplamasına izin verme, % 12.5’i nasıl önleyebileceğini söylediğini belirtmişlerdir. V3 kodlu katılımcı “Benim için önemli değil dedikten sonra temizlemesini izlerim. O temizledikten sonra gerekirse ben tekrar temizlerim.” V10 kodlu katılımcı ise “Bu durumun neden kaynaklandığını ve tekrar yaşanmaması için neler yapabileceğimizi konuşuruz.” şeklinde ifade etmiştir. Problem çözme becerisi yüksek olan çocuklar günlük yaşamda/özbakımda problem yaşadığında, araştırmaya dâhil edilen anne-babaların tutumlarının çoğunlukla olumsuz olmadığı görülmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların zihinsel süreçler üzerine yorum yapma eğilimi, işbirlikçi problem çözme becerileri arasında farklı türdeki ebeveyn söylemleri arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur (Lundy ve Fyfe, 2016). Bu sonuçtan da anlaşıldığı gibi çocukların problem çözme becerileri üzerinde anne-baba söylemleri etkilidir.

Şekil 4. Sosyal gelişimde (arkadaşlık ilişkileri) karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne-baba davranışları

Sosyal gelişimde (arkadaşlık ilişkileri) karşılaşılan problem çözüm durumlarında anne-baba davranışları temasında araştırmaya katılan anne-babalara “Çocuğunuzun arkadaş ilişkilerinde karşılaştığı problem durumlarında tutumunuz ne olur?” sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların % 31.2’si müdahale etmediğini, % 25’i çocuğuyla konuşarak çözüm bulduğunu, % 12.5’i farklı bakış açısı oluşturmaya çalıştığını, % 12.5’i çocuğun kararına saygı gösterdiğini, % 12.5’i öğretmenlerden destek almasını sağladığını, % 6.2’si gerekli durumlarda diğer çocuğun ebeveynleriyle iletişim sağladığını belirtmişlerdir. V4 kodlu katılımcı düşüncelerini “Çok karışmam bu durumlarda. Zarar verici durumlarda müdahale etmem. Hatta kendisini savunması için cesaret veririm.” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca V6 kodlu katılımcı “Önce kendisinin çözmesini beklerim. Çözemezse öğretmenlerinden destek isterim. Öğretmenlerinin desteklendiği düşündüğü durumlarda ona konuşarak destek verip kendisinin çözmesini beklerim” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Anne-babaların çocuklarla problem durumları hakkında konuşmaları, çocukların problem üzerinde düşünmelerini sağlayabilmektedir. Araştırmalar, çocuklara kafalarının içinde neler olup bittiğini öğretmenin, onların kendi dil ve düşüncelerinin farkında olmalarına yardımcı olduğunu göstermektedir (Costa, 1987). Salmon (2010) çocukların problemler ve karşılaştıkları durumlar hakkında fikirlerini kaydetmelerini önerir. Bu yolla çocukların problem çözme süreçleri hakkında bilgi edinmeleri sağlanırken, düşüncelerini de somut hale getirmiş olur ifadesinde bulunmaktadır.

Şekil 5. Çocukların problemleri çözdüğünde anne-baba tepkileri

Problem çözme durumundaki anne-babaların tepkileri temasında araştırmaya katılan anne-babalara “Çocuğunuz bir problemi çözdüğünde çocuğunuza karşı gösterdiğiniz tepkiler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Anne-babaların % 47.1’i güzel sözler söylediğini, % 23.5’i çözüm yolunu anlatmasını sağladığını, % 11.8’i sarılarak kutladığını, % 11.8’i çocuğun problemi çözdüğü için cesaretlenmesini sağladığını, % 5.9’u çeşitli ödüller verdiğini belirtmişlerdir. V1 kodlu katılımcı “*Senin yapacağına inanyorum istersen deneyebilirsin diyerek cesaretlendiririm. Bazen sözel ifadeler de kullanırım. Bazen sarılır ve öperim*” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde V7 kodlu katılımcı “*Yaşına uygun bir davranışsa aferin derim. Destekleyici sözler söylerim. Beklentimin üzerinde bir problem çözmüşse, nasıl çözdüğü hakkında konuşmasını sağlarım.*” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Çocukların problem çözme durumlarında, anne-babaların çocuklarına pekiştireç sağladıkları görülmektedir. Sosyal problem çözme aşamalarında da yer alan, çevresinde var olan sosyal ipuçlarını fark etme ve yorumlama becerisi ile çevresindeki yaşantılardan etkilenmektedir ifadesi yer almaktadır (Nicki ve Dodge, 1994). Çocukların anne/babalarıyla olan iletişiminin problem çözme becerisi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu etkileşim sürecinde bulunmanın çocukların problem çözme sürecini de etkilediği düşünülmektedir. Benzer bir araştırma sonucuna göre okul öncesi dönemde çocukların problem çözme becerilerin bağlanma türlerine olan etkisinin incelendiği araştırmanın sonuçlarına göre güvenli bağlanan çocukların problem çözme becerilerinin kaçınan bağlanan çocuklara göre anlamlı derecede yüksek sonuçlar elde ettiklerini bulmuşlardır (Moss ve Gosselin, 1997). Başka bir araştırmasonuçlarına göre ebeveynlik ölçümleri eş zamanlı olarak test edildiğinde problem çözme süresince anneliğe ait duygusal destek ile evde öğretim ortamı kalitesinin, 3 yaştan 4 yaşa geçişte, eğitim öncesi becerilerdeki kazanımlarda oldukça etkili olduğunu bulmuşlardır (Leerkes ve ark., 2011). Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile alanyazında yer alan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde çocukların problem çözme becerisinin gelişmesinde anne-baba ve çocuk ilişkisinin önemi ortaya konulmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi dönemde problem çözme becerisi yüksek olan çocukların, anne-babaları ile yapılan görüşme sonucunda günlük hayatta yaşadıkları problem çözme durumlarının çözümlenmesinde çocukların anne-babaları tarafından yönlendirildiği, takdir edildiği, cesaretlendirildiği ve çocuklara pekiştireç sağladıkları görülmüştür. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; problem çözme durumlarının çözümü için anne-babaların çocukları ile karşılıklı iletişim halinde olmaları ve çocuklarını cesaretlendirmeleri, problem çözme becerileri

düşük olan çocukların aile tutumlarının incelenmesi, eğitim kurumlarında ise çocukların problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerine eğitim programları içerisinde entegre edilmesinin sağlanabilir.

Kaynakça

- Arı, R. & Şahin Seçer Z. (2003). Farklı Ana Baba Tutumlarının Çocukların Psikososyal Temelli Problem Çözme Becerilerine Etkisinin incelenmesi. *Selçuk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 451–464.
- Azmitia, M. (1988). Peer Interaction and problem solving: When are two heads better than one? *Child Development*, 59 (1), 87-96.
- Berk, L. E. (2009). *Child development* (3rd Canadian ed.). Boston, MA: Pearson.
- Bierman, K. L., Domitrovich C. E., Nix, R. L., Gest S. D., Welsh, J. A., Greenberg, M. T., Blair, C., Nelson, K. E. & Gill, S. (2008). Promoting academic and social-emotional school readiness: the head start redi program. *Child Development*, 79(6), 1802 – 1817.
- Costa, A. (1987). Teaching the language of thinking. *Educational Leadership*, 45 (2), 29–33.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. & Hanson, W. (2003). *Advanced mixed methods research designs*.
- Creswell, J. W., Shope, R., Plano Clark, V. L. & Green, D. O. (2006). How interpretive qualitative research extends mixed methods research. *Research in the Schools*, 13(1), 1-11.
- D’Zurilla TJ & Nezu M. (1990). Development and Preliminary Evaluation of The Social Problem Solving. *A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2(2), 156-163.
- D’Zurilla, T.J. & Chang, E.C. (1995). The relations between social problem solving and coping. *Cognitive Therapy and Research*, 19, 547-562.
- D’Zurilla, T. J., Nezu, A. M. & Maydeu-Olivares, A. (2004). Social problem solving: Theory and assessment,, E.C.Chang, T.J.D’Zurilla ve L.J.Sanna (ed.) *Social Problem Solving: Theory, Research and Training*, NE: Washington.
- Gagne, R. (1985). *The Conditions of Learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Heppner, P. P. & Krauskopf C. J. 1987. An information processing approach to personal problem solving. *The Counseling Psychologist*, 15 (3) 34–37.
- Kelleci, M., & Gölbaşı, Z. (2004). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 1-8.
- Landry, S. H., Smith, K. E., & Swank, P. R. (2006). Responsive parenting: Establishing early foundations for social, communication, and independent problem solving. *Developmental Psychology*, 42, 627–642.
- Leerkes, E. M., Blankson, A. N., Q’Brien, M., Calkins, S. D. & Marcovitch, S. (2011). The relation of maternal emotional and cognitive support during problem solving to pre- academic skills in preschoolers. *Infant and Child Development*, 20, 353-370.
- Lundy, B. L. & Fyfe G. (2016). Preschoolers' mind-related comments during collaborative problem-solving: parental contributions and developmental outcomes. *Social Development* 25 (4), 722–741. Doi: 10.1111/sode.12176
- Mayer, R. E. (1977). *Thinking and problem solving: An introduction to human cognition and learning*. Glenview, Ill: Scott-Foresman.
- McCabe, P. C. & Altamura, M. (2011). Empirically valid strategies to improve social and emotional competence of preschool children. *Psychology in the Schools*, 48, 513–540. <https://doi.org/10.1002/pits.20570>.
- MEB. (2013). <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> 20.10.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Moss, E. & Gosselin C. (1997). Attachment and joint problem-solving experiences during the preschool period. *Social Development*, 6(1). <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1997.tb00091.x>
- Nicki, R. C. & Dodge, K. A. (1994). A review and reformulation of social information- processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74-101. DOI: 10.1037/0033-2909.115.1.74
- Oğuz, V. & Akyol, A. K. (2015). Problem Çözme Becerisi Ölçeği (PÇBÖ) Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 44(1).
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation* (No. 4). Sage.

- Polya, G. (1945). *How to solve it: A new aspect of mathematical method*. NJ: Princeton University Press.
- Rueter, M. A. & Conger, R. D. (1995). Interaction Style, Problem-solving Behavior, and Family Problem-solving Effectiveness. *Child Development*, 66, 98-115. Doi:10.1111/j.1467- 8624.1995.tb00858.x
- Salmon, A. K.(2010). Tools to enhance young childrens thinking. *Young Children*, 65(5), 26-31. https://www.researchgate.net/profile/Angela_Salmon/publication/276270024_Tools_to_Enhance_Young_children's_Thinking/links/5553c60e08ae6fd2d81f234f/Tools-to-Enhance-Young-childrens-Thinking.pdf. 15.10.2018 tarihinde ulaşılmıştır.
- Semeniu, Y., Brown, R. L., Riesch, S. K., Zywicki, M., Hopper, J., & Henriques, J. B. (2010). The Strengthening Families Program 10–14: Influence On Parent And Youth Problem-Solving Skill. *Journal Of Psychiatric And Mental Health Nursing*, 17, 392–402.
- Shure, M. B. & Spivack, G. (1982). Interpersonal problem-solving in young children: A cognitive approach to prevention. *American Journal of Community Psychology*, 10 (3), 341–356.
- Smith, J. A. & Eatough, V. (2007). Interpretative Phenomenological Analysis. E. Lyons ve A. Coyle (Eds.) *Analysing Qualitative Data In Psychology*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Siegler, R. S. (1996). *Emerging minds: The process of change in children's thinking*. New York: Oxford University Press.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı Düşünce*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitelikte bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Üstün, A. & Bozkurt E. (2003). İlköğretim okulu müdürlerinin kendilerini algılayışlarına göre problem çözme becerilerini etkileyen bazı mesleki faktörler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(1), 13–20.
- Van Doorn, M.D., Branje, S.J. & Meeus, W.H. (2007). Longitudinal transmission of conflict resolution styles from marital relationships to adolescent-parent relationships. *Journal of Family Psychology*, 21, 426–434.
- Youngstrom E., Wolpaw J.M., Kogos, J.L., Schoff, K., Ackerman, B. & Izard, C. (2000). Interpersonal problem solving in preschool and first grade: developmental change and ecological validity. *Journal of Clinical Child Psychology*. 29 (4).